

FOTO JAN VERSWEYVELD

Dag uit het leven van een getormenteerd gezin

THEATER
TONEELGROEP AMSTERDAM

Gezien 25/8 Waar Stadsschouwburg Wat Lange dagreis naar de nacht **Nog te zien** t/m 13/12, aldaar

★★☆☆☆

De bitterste beledigingen, meteen gevolgd door excuses. Regisseur Ivo van Hove heeft al lang iets met het werk van Eugene O'Neill. Bij Het Zuidelijk Toneel regisseerde hij *Het begeren onder de olmen* en het fascinerende *Rijkemanshuis*, bij Toneelgroep Amsterdam maakte hij het veelgeprezen *Rouw siert Electra* (deze weken in reprise te zien). Nu waagt hij zich aan het meest complexe stuk van de Amerikaanse toneelschrijver en Nobelprijswinnaar, of in elk geval z'n meest autobiografische.

Lange dagreis naar de nacht toont een dag in het leven van de familie Tyrone, bestaande uit een alcoholische vader (Gijs Scholten van Aschat), een aan morfine verslaafde moeder (Marieke Heebink) en twee zoons: een mislukte acteur (Ramsey Nasr) en een mislukkende dichter (Roeland Fernhout). In een in whisky gedrenkte nacht zeggen ze elkaar de waarheid, maken ze elkaar verwijten en beuken ze elkaar murw.

Het decor is een onpersoonlijke huiskamer, zoals ontwerper Jan Versweyveld er al dozijnen maakte, hier volstrekt kloppend met de beschrijving van de moeder dat het huis nooit een thuis is geworden. Er staat niets anders in dan een enorme tafel en een even grote plant. Een eindeloze wenteltrap spiraalt de kap in, die Heebink beklimt als ze haar spuit gaat zetten. Er staan geen stoelen en de acteurs zitten op de grond of hangen op de tafel. Alle muziek is van singer-songwriter Randy Newman, wiens afstandelijke sarcasme slecht lijkt te passen bij O'Neills intensiteit.

Het is niet de enige merkwaardige keuze in deze voorstelling. Van Hove lijkt te willen benadrukken dat achter al het kwetsen ook nog steeds familiale warmte en genegeheid te vinden is en de voorstelling begint met de familie in omhelzing verstrengeld. Maar het contrast werkt

niet: de combinatie van verbale beledigingen en lichamelijke affectie voelt onwaarachtig aan. Door die ongehoofwaardigheid gaat O'Neills stuk nogal trekken en gaat je ineens opvallen hoe mechanisch de psychologie van de personages eigenlijk is. Alle vier de gezinsleden hebben hun eigen beschadiging, die expliciet wordt ontraadseld en die hun gedragingen tot in detail verklaart. Het ouderwets reductionistische mensbeeld krijgt op geen enkel moment tegenwicht, en daardoor rijst de vraag waarom Toneelgroep Amsterdam dit stuk eigenlijk wilde spelen.

Wat rest is dat de spelers voor mooie momenten zorgen. Met name Scholten van Aschat is prachtig: oud en verslagen, maar dan plotseling doet hij zijn autoriteit gelden. Zijn monoloog over de jeugd van de oude Tyrone is het hoogtepunt van de voorstelling. Ook Fernhout is mooi getormenteerd.

Het opmerkelijkste aan deze voorstelling is iets wat de toeschouwers niet kunnen zien: tegelijkertijd speelt theatergroep De Warme Winkel achterop het toneel de voorstelling *De achterkant* (zie de recensie op de pagina hiernaast). Als je even wacht nadat de zaal is leeggestroomd, doemen ineens Vincent Rietveld en Ward Weemhoff op het toneel op. Weemhoff noemde in een interview *De achterkant* een protest tegen het huidige repertoiretoneel. Daarvoor hebben ze een uitstekend mikpunt gevonden.

Simon van den Berg